

- İtiraz Eden (Davacılar)** : 1- Ekoloji Kollektifi Derneği
2- TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası
3- TMMOB Çevre Mühendisleri Odası
4- Tüketici Hakları Derneği
- Vekilleri** : Av. Emre Baturay Altınok
Uğur Mumcu Sk. No:54/8 G.O.P.- Çankaya/ANKARA
- Karşı Taraf (Davalı)** : Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı -ANKARA
- Vekili** : Hukuk Müşaviri Aylin Polat -aynı yerde-
- İstemin Özeti** : Danıştay Onuncu Dairesince verilen yürütmenin durdurulması isteminin reddine ilişkin 23/01/2013 günlü, E:2012/4881 sayılı karara, davacılar itiraz etmekte ve yürütmenin durdurulmasını istemektedirler.
- Danıştay Tetkik Hâkimi** : Bülent Küfödür
- Düşüncesi** : Davacıların itirazının reddi gerektiği düşünülmektedir.

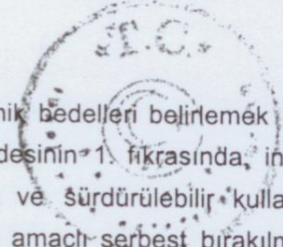
TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca dosya incelendi, gereği görüldü:

Biyogüvenlik Kurulu'nun, genetiği değiştirilmiş MON88017XMON810 mısır çeşidi ve ürünlerinin hayvan yemlerinde kullanılmasına izin verilmesi yolundaki 24/12/2011 günlü, 28152 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16 sayılı kararının ve 29/04/2010 günlü, 26470 sayılı "GDO ve Ürünlerine Dair Uygulama Talimatı"nın tamamının iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan davada; Danıştay Onuncu Dairesince verilen yürütmenin durdurulması isteminin reddine ilişkin 23/01/2013 günlü, E:2012/4881 sayılı karara, davacılar itiraz etmekte ve yürütmenin durdurulmasını istemektedirler.

Anayasanın 56. maddesinde; herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu ve Devletin, herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamakla görevli bulunduğu; 90. maddesinin 5. fıkrasında ise, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmaların kanun hükmünde olduğu, bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamayacağı, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda, milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınacağı hükümlerine yer verilmiştir.

5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu'nun 1. maddesinin 1. fıkrasında; bu Kanunun amacının, bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerden kaynaklanabilecek riskleri engellemek, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, bu faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesi ile ilgili usul ve esasları belirlemek olduğu; 2. maddesinin (ü) bendinde, risk değerlendirmesinin, GDO ve ürünlerinin, genetik değişiklikten dolayı, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde sebep olabileceği risklerin ve risk kaynağının test, analiz, deneme gibi bilimsel yöntemlerle tanımlanmasını, niteliklerinin belirlenmesini, değerlendirilmesini ve risk unsurlarının belirlenmesini kapsayan dört aşamalı süreci ifade ettiği; aynı maddenin (z) bendinde, sosyo-ekonomik değerlendirmenin, başvuru hakkında karar verilmeden önce değerlendirmek üzere, GDO ve ürünlerinin çevreye serbest bırakılması ve kullanılması sürecinde biyolojik çeşitlilik ve

kullanıcıları ile çiftçiler üzerindeki etkilerden kaynaklanacak sosyo-ekonomik bedelleri belirlemek üzere bilimsel esaslara dayanarak yapılan tüm çalışmaları ifade ettiği; 3. maddesinin 1. fıkrasında; insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı gözönünde bulundurularak GDO ve ürünlerinin ithalatı, ihracatı, deneysel amaçlı serbest bırakılması, piyasaya sürülmesi ile genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların kapalı alanda kullanımına, bilimsel esaslara göre yapılacak risk değerlendirmesine göre karar verileceği, risk değerlendirme sonuçlarına göre risk oluşturmayacağı belirlenen başvurular için verilen kararın geçerlilik süresinin on yıl olduğu; aynı maddenin 5. fıkrasında, GDO ve ürünlerinin, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmesi, üretici ve tüketicinin tercih hakkının ortadan kaldırılması, çevrenin ekolojik dengesinin ve ekosistemin bozulmasına neden olması, GDO ve ürünlerinin çevreye yayılma riskinin olması, biyolojik çeşitliliğin devamlılığını tehlikeye düşürmesi, başvuru sahibinin biyogüvenliğin sağlanmasına yönelik tedbirleri uygulamak için yeterli teknik donanıma sahip olmadığına anlaşılması durumlarında başvuruların reddedileceği; 12. fıkrasında, GDO ve ürünleri ile ilgili yapılan başvurular hakkında risk ve sosya-ekonomik değerlendirmeye ilişkin bilimsel raporların, Kurul tarafından, biyogüvenlik bilgi değişimi mekanizması vasıtasıyla kamuoyuna açıklanacağı, Kurul'un bu görüşleri de dikkate alarak nihai değerlendirme raporu ile olumlu kararının toplantı tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde gerekçeleri, varsa karşı oy gerekçeleri ve imzaları ile birlikte tekemmül ettirmek ve Bakanlığa sunmak zorunda olduğu, Kurul kararlarının Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe gireceği; 16. maddesinde de, bu Kanun'un uygulanması ile ilgili usul ve esasları düzenleyen yönetmeliklerin, Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç üç ay içerisinde Bakanlık tarafından çıkarılacağı hükme bağlanmıştır.

Anılan Kanuna dayanılarak davalı Bakanlık tarafından çıkarılan " Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelik" 13/08/2010 günlü, 27671 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, bu Yönetmelikte, GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek risklerin engellenmesi, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması için, gıda ve yem amaçlı genetik yapısı değiştirilmiş organizma ve ürünlerle ilgili başvuru, değerlendirme, karar, ithalat, ihracat, etiketleme, piyasaya sürme, denetim, kontrol, araştırma, geliştirme v.b. hususlara ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Diğer taraftan; 1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan "Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı"nda çevrenin ve insan sağlığının korunmasına yönelik olarak kabul edilen temel ilkeler arasında "İhtiyatlılık İlkesi"ne yer verilmiş olup, bu ilke uyarınca çevreyi korumak için ihtiyati (ön tedbirci) yaklaşımın devletlerin kendi kabiliyetlerine göre geniş olarak uygulanacağı, ciddi ve geri dönüştürülemez hasar tehlikesi olan yerlerde tam bilimsel kesinlik eksikliğinin çevresel kirlenmenin önlenmesi için gecikmenin sebebi olarak kullanılamayacağı belirtilmiştir.

Ayrıca, 29/08/1990 günlü, 4177 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan ve 21/11/1996 günlü, 96/8857 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylayarak 27/12/1996 günlü, 22860 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi"nde de biyolojik çeşitliliğin önemli ölçüde azalması veya yok olması tehdidi söz konusu olduğunda, tam bir bilimsel kesinlik bulunmamasının, bu tehdidi önleyecek veya en aza indirgeyecek tedbirleri ertelemek için bir gerekçe olarak kullanılmaması gerektiği öngörülmüştür. Anılan Sözleşme kapsamında kabul edilen, ülkemizin taraf olduğu ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu hazırlanırken de esas alınan "Biyogüvenlik Cartagena Protokolü" nde Rio Deklarasyonunun 15 nolu prensibinde yer alan ön tedbirci (ihtiyatlılık) yaklaşımının yeniden onaylandığı belirtildikten sonra anılan Protokolün Genel Hükümler başlıklı 2.maddesinin 2.fıkrasında; tarafların,

insan sağlığı üzerindeki riskleri de göz önünde bulundurarak, herhangi bir değiştirilmiş canlı organizmanın geliştirilmesi, muamelesi, taşınması, nakli, kullanımı ve çevreye serbest bırakılmasının biyoçeşitlilik üzerindeki risklerini engelleyecek ya da azaltacak şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacakları hükmüne yer verilmiştir.

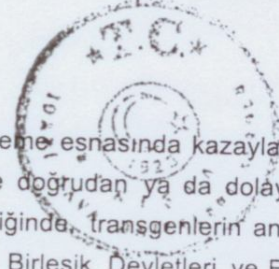
Görüldüğü üzere, ülkemizin de taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, insan sağlığının, çevre sağlığının, biyoçeşitliliğin ve gıda güvenliğinin söz konusu olduğu durumlarda, taraf devletlerin konuya ihtiyatlılık (ön tedbirci) ilkesi çerçevesinde yaklaşımları gerektiği vurgulanmıştır.

İncelenen olayda; Türkiye Yem Sanayicileri Birliği Derneği İktisadi İşletmesi, Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçılar Birliği Derneği ve Yumurta Üreticileri Birliği tarafından genetiği değiştirilmiş MON88017XMON810 mısır çeşidinin Türkiye'de yem olarak ithalatına ve piyasaya sürülmesine Biyogüvenlik Kurulu tarafından izin verilmesi için Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'ne (TAGEM'e) başvurular yapılmıştır. Bu başvurular üzerine, 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu'nda ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Yönetmelik'te öngörülen şekilde Biyogüvenlik Kurulu tarafından Risk Değerlendirme Komitesi ile Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Komitesi oluşturulmuş ve bu Komiteler tarafından düzenlenen değerlendirme raporları Biyogüvenlik Kurulu'nda görüşülerek uyuşmazlığa konu genetiği değiştirilmiş mısır çeşidinin hayvan yemi olarak kullanılmak üzere ithalatına ve piyasaya sürülmesine dava konusu Kurul kararı ile izin verilmiştir.

Anılan Komitelerin yaptıkları değerlendirmelerin sonucunda düzenledikleri, dava dosyasında birer örnekleri bulunan raporlar incelendiğinde, **Risk Değerlendirme Komitesinin Raporunda özetle;** MON88017XMON810 melez mısır çeşidine ve ürünlerine ait risk analizi ve değerlendirmesinin; bu çeşidin geliştirilmesinde kullanılan gen aktarımı yöntemi, aktarılan genin moleküler karakterizasyonu ve ürettiği protein, besin değeri, alerjik ve toksik etkileri ile çevreye olası gen geçişlerinden kaynaklanabilecek risklerin dikkate alınarak yapıldığı, 1-) *Aktarılan Genlerin Moleküler Yapısı, Anlatımı ve Stabilitesi Yönünden*; melez çeşidin, daha önce elde edilen iki transgenik çeşidin (MON88017 ve MON810) klasik olarak melezlenmesinden elde edildiği, melezdeki protein düzeylerinin, anaçları ile karşılaştırıldığında, güvenlik açısından sorun olmadığına görüldüğü, (EFSA, 2009); ancak, bu konunun tartışmalı olduğu ve aktarılan genlerin, transgenik bitkinin gelecek kuşaklarında protein sentezinin tamamen durdurabildiği ya da tümüyle kaybolabildiğine dair görüşlerin de bulunduğu (Snivastava ve Andersan, 1999), 2-) *Kimyasal Bileşim Yönünden*; melez mısır çeşitlerinde, tüm lokasyonlardan elde edilen veriler analiz edilip sonuçları karşılaştırıldığında, slaj ve taneler arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmadığı, kontrol çeşidi ile karşılaştırıldığında ise melez mısır çeşidinin tanelerinde alanin, linoleik asit, aradişik asit ve ferulik asitte önemli artışlar, elikosanik asit, bakır, potasyum ve B2 vitaminde ise önemli azalmalar belirlendiği (EFSA 2009), 3-) *Tarımsal Özellikler Bakımından*; melez mısır ile melez olmayan kontrol çeşitleri arasında istatistiksel olarak önemli farklılıklar belirlendiği, bu farklılıkların sadece bir lokasyonda gözlemlendiği, tüm lokasyonlar birlikte değerlendirildiğinde ise farklılık olmadığına görüldüğü, 4-) *Toksosite Değerlendirmesi Yönünden*; melez mısır çeşidini oluşturan anaçların hayvan yemi olarak tüketilmeleri durumunda, toksisite bakımından klasik çeşitler kadar güvenilir olduğunun EFSA'nın önceki raporlarında bildirildiği, Amerika'da 400 fare üzerinde 90 gün süreyle yapılan denemelerde, transgenik mısır ile beslenen farelerde herhangi bir toksik etkinin görülmediği ve transgenik (genetiği değiştirilmiş) çeşidin klasik kontrol çeşidi kadar güvenli olduğunun belirtildiği (He ve ark. 2008), ancak, *Fransa'da yapılan bir araştırmada ise, transgenik mısır çeşidi ve klasik kontrol mısır ile beslenen farelerde 90 gün süreyle yapılan test sonuçlarına göre, farelerin cinsiyetlerine göre önemli farklılıklar oluştuğu, trigliserit değerlerinin dişilerde %24-40 oranında arttığına, erkeklerin ise*

böbreklerinde ürün foster ve sodyum değerlerinin %31-35 oranında azaldığının belirlendiği; bu araştırma çalışmalarının sonucunda, araştırmacıların inceledikleri transgenik mısır çeşidinin güvenli bir ürün olmadığını vurguladıkları (Seralini ve ark. 2007), farelerde 3 temel transgenik mısır çeşidi (NK603, MON810 ve MON863) ile yapılan bir başka karşılaştırmalı beslenme analizinde, kan ve organlara ilişkin verilerin değerlendirildiği araştırmada, cinsiyete ve dozlara bağlı olarak, transgenik mısır ile beslenen farelerde yeni yan etkilerin ortaya çıktığının belirlendiği, yan etkilerinin özellikle karaciğer, böbrek gibi toksisite ile doğrudan ilgili organlarda belirlendiği, bunların dışında kalp, adrenal salgı bezleri, dalak ve hematolojik sistemde de bazı önemli etkilerin görüldüğü, bu araştırma sonucunda da, hepatorenal toksisitenin, genetik yapısı değiştirilmiş mısırlardaki glifosata ve böceklere dayanıklılık sağlayan genlerden kaynaklandığının vurgulandığı (de Vendomois ve ark. 2009), 5-)Alerjinite Değerlendirmesi Yönünden; genetik yapısı değiştirilmiş ürünlerin genellikle potansiyel alerjen olarak değerlendirildiği, incelenen melez mısır çeşidinin yapılan analizler sonucunda alerji ile ilgili herhangi bir sorun oluşturmadıklarının EFSA, 2009 raporunda vurgulandığı, her yeni proteinde olduğu gibi genetik yapısı değiştirilmiş ürünlerde de ayrıntılı biçimde alerjinite testleri yapılması gerektiği, aktarılan genin kaynağının alerji ile ilgili geçmişinin irdelenmesi ve bu genin oluşturduğu proteinin biyokimyasal yapısının bilinen alerjenlerle karşılaştırılması gerektiği, ürünü kullanacak olanın alerji ile ilgili sorunu bulunuyorsa, genetik yapısı değiştirilmiş ürünlerin kullanılması durumunda, potansiyel alerjinitenin mutlaka dikkate alınması gerektiği (Kleter ve Kok, 2010), 6-)Genetik Değişiklikten Kaynaklanabilecek Beklenmeyen Etkiler Konusunda; beklenmeyen etkilerin bazılarının tahmin edilebilmekle birlikte, genellikle önceden tahmin etmenin mümkün olmadığı (Cellini ve ark., 2004; Kleter ve Kok, 2010), beklenmeyen etkilerin, genetik yapısı değiştirilmiş ürünün güvenilirliğini yakından ilgilendiren bir olay olduğu, genetik yapısı değiştirilmiş bitkilerde modifikasyonlar arttıkça beklenmeyen etkilerin oranının da arttığı, yapılan genetik değişikliğin karmaşıklığının da etkileri teşvik ettiği (Kleter ve Kok, 2010) bitki genomlarına yeni bir genetik metaryal aktarıldığında, aktarılan bölgedeki değişiklikler nedeniyle bitkinin fenotipinde ya da kimyasal yapısında beklenmeyen değişikliklerin oluşabileceğinin bilindiği (Cellini, 2004; Latham ve ark. 2006; Lischer ve Oksman- Caldentey, 2006), 7-)Hedef Dışı Organizmalara Etkisi Bakımından; hedef dışı organizmaların olumsuz etkilenmesine ilişkin de birçok araştırmanın yapıldığı ve sonuçların tartışıldığı, Cry proteinin, transgenik bitkileri tüketen hedef organizmalar için doğrudan, bu proteinin bulaştığı diğer ürünleri tüketen hedef dışı organizmalar için dolaylı bir etki gösterdiği, Amerika'da kral kelekleri üzerinde yapılan bir araştırmada üzeri transgenik mısır çeşitlerinin çiçek tozları ile kaplı yaprakları yiyen larvaların zarar gördüğünün belirtildiği (Losey ve ark., 1999), ayrıca hanım böceği ve dantel kanat gibi böcek türlerinin öldüğünü bildiren araştırmaların da bulunduğu (Hilbeck ve ark., 1998), bu araştırmaların, melez mısır çeşidinde de bulunan Cry proteinlerinin dolaylı toksik etkisini göstermesi bakımında önemli olduğu, 8-)Gen Geçişleri Yönünden; mısır tohumlarının doğaya yayılmasının hayvanlar aracılığı ile olabileceği gibi, yem işleme ve nakliye süreçleri sırasında da gerçekleşebileceği, transgenik çeşitlerden diğer çeşit ve türlere doğrudan gen geçişleri üzerinde de farklı görüşlerin olduğu, transgenik mısır çeşitlerinin yaygın olarak yetiştirildiği ABD ve Kanada'da yabani mısır çeşidi bulunmadığından bu ülkelerde riskin söz konusu olmadığı, ancak sorunun sadece yabani gen kaynakları ile sınırlı olmadığı, mısır bitkilerinin yabancı döllenene ve çiçek tozlarını canlı olarak çok uzak mesafelere gönderebilen bitki türlerinden olduğu, bu nedenle transgenik çeşitlerden klasik kültür çeşitlerine gen geçişi olasılığının çok yüksek olduğu, örneğin; Teksas'da son derece korumalı koşullarda yetiştirilen organik mısır çeşidi "Terra Prima" ya çiçek tozu aracılığı ile transgenik mısır özellikleri geçtiğinden, ürünün tamamının toplatılarak yok edildiği (Bett, 1999), 9-)Bitkiden Bakteriye Gen Geçişleri

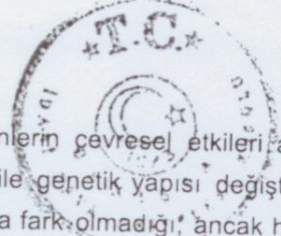
Bakımından ise; transgenik mısır bitkisinin, taşıma ve yem amaçlı işleme esnasında kazayla ya da bu ürün ile beslenen hayvanların sindirim sisteminden dışkı ile çevreye doğrudan ya da dolaylı olarak yayılan Cry proteinlerinin toprak organizmalarına olan etkisi incelendiğinde, transgenlerin antibiyotiğe dayanıklılık ve toksisite oluşturan özelliklerinin dikkat çektiği, Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa'da 1994 ve 1995 yıllarında yapılan tarla araştırmalarında, transgenik bitkilerin hedef dışı organizmalara olumsuz etkilerinin olmadığı ve popülasyondaki miktarlarının klasik çeşitlere oranla farklılık göstermediğinin belirlendiği, bu araştırmalardaki bulgulardan hareketle transgenik bitkilerden geçen Cry proteinlerinin toprakta birikmesinin mümkün görülmediği (EFSA 2009), ancak, bu verilen aksini gösteren araştırmaların da bulunduğu, örneğin, genetik yapısı değiştirilmiş organizmalardaki Cry proteininin, topraktaki kil mineralleri tarafından tutularak mikrobiyal işlemlerden korunmakla birlikte, tutulduğu sürece insetisidal aktivitesini sürdürdüğünün (Koskella and Stotsky, 1997, Crecchio ve Stotsky,1998; OECD. 2007) ve tarlada yarılanma ömrünün 9-40 gün arasında olduğunun (Marchetti ve ark 2007; Accinelli ve ark 2008) bildirildiği, araştırmaların bitki DNA'sının; toprağın yapısına, pH'sine, nemine ve mikrobiyal aktivitesine bağlı olarak birkaç saatle birkaç gün içinde toprak bakterisine geçebileceğini gösterdiği, Japonya'da PCR ve immünolojik testlerden yararlanılarak yapılan bir araştırmada, Bt11 transgenik mısır çeşidi ile beslenen domuzlarda Cry1 Ab proteininin sindirim sisteminde tam olarak parçalanmadığının belirlendiği (Choudhury ve ark,2003), transgenik DNA'nın tarla koşullarında çiçektozu aracılığı ile arı larvalarının bağırsaklarındaki bakterilere (Bergelsen ve ark 1998) laboratuvar koşullarında ise toprak bakteri ve mantarlarına geçtiğine ilişkin çok sayıda araştırma bulunduğu, bitki ve bakteri arasındaki yatay gen geçişlerinin, transgenik bitkilerdeki antibiyotiğe dayanıklılık geninin bakterilere geçme olasılığı nedeniyle önemli bir risk oluşturduğu (Bergamus,1993; Rüsler ve Mellon,1993), antibiyotiğe dayanıklı markör genlerin, transgenik bitki yaprağından toprak bakterisine kolaylıkla geçtiğinin bilindiği, bu nedenlerle, transgenik bitkilerde antibiyotiğe dayanıklılığı sağlayan bazı markör genlerin kullanımının birçok AB üyesi ülkede yasaklandığı gibi yatay gen geçişlerinin olabileceğinin birçok araştırmacı tarafından kabul edildiği, ancak bunların etkileri konusunda farklı görüşlerin söz konusu olduğu belirtilmiş olup; Raporun Genel Sonuç ve Öneriler Bölümünde ise; melez mısır çeşidinde (MON88017xMON810), her bir gen için gerçekleştirilen transformasyon ve sonrasındaki integrasyonun stabil olduğu, aktarılan DNA parçalarının yapılarının bozulmadan genomda yer aldığı,

-MON 88017xMON 810 melez mısır çeşidinin genetiği değiştirilmemiş ticari mısır çeşidi ile benzer yemlik özelliklere ve bileşime sahip olduğu, ancak herbisit uygulama rejimlerine bağlı olarak farklı çevre koşullarının etkili olabileceğinin göz ardı edilmemesi gerektiği,

- Aktarılan genlerin moleküler yapı ve anlatım analizlerinden, MON 88017 ve MON 810 mısır anaçları arasında yapılacak melezleme çalışmaları sırasında söz konusu genlerin birbirleriyle etkileşim içine girerek tarımsal değişikliklere neden olabilecek yeni proteinlerin sentezlenmesine yol açmayacakları; MON88017xMON810 melez mısır çeşidinin toksisite yönünden genetik olarak değiştirilmemiş eşdeğeriyle benzer olduğu,

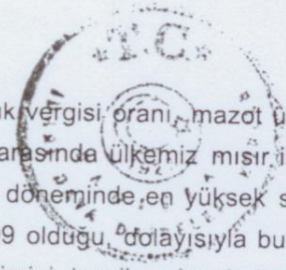
-MON88017xMON810 melez mısır çeşidinin alerjenite yönünden genetik olarak değiştirilmemiş eşdeğeriyle benzer olduğu, ancak potansiyel alerjenitenin göz ardı edilmemesi gerektiği,

-Bir organizmaya başka bir organizmadan aktarılan genetik materyalin mevcut genetik materyallerle allelik olmayan gen interaksiyonlarına girmesi durumunda, önceden kestirilmeyen birtakım sonuçların da zaman içinde ortaya çıkabileceği; allelik olmayan gen interaksiyonları ve çevre ile olabilecek interaksiyonlar nedeniyle yeni genotipin patojenlerle ilişkileri ve çeşitli kimyasal savaşım araçlarına olan tepkimelerinde de değişiklik olabileceğinin göz önünde tutulması gerektiği,

-Mısırın yabancı dölllenme özelliği nedeniyle, yayılacak genlerin çevresel etkileri açısından genetik yapısı değiştirilmiş MON88017xMON810 melez mısır çeşidi ile genetik yapısı değiştirilmemiş ticari melez çeşitleri ve anaçlar olan MON 88017 ve MON 810 arasında fark olmadığı, ancak hedef dışı organizmalara istem dışı yollarla gen geçişlerinin olabileceği, kullanım amacının yemlik olması nedeniyle bu konunun ikinci planda kalabileceği, fakat çeşitli deney hayvanların endojen ve transgenik DNA parçalarını çeşitli yollarla doğaya salılabilecekleri sonucuna varıldığı ve bu açıklamaların ışığında, genetiği değiştirilmiş MON 88017xMON 810 melez mısır çeşidinin "yalnızca yem olarak" kullanılmasının uygun olduğu kanısına varıldığı görüşüne yer verilmiştir.

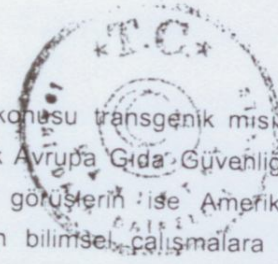
Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Komitesi'nin Raporunda ise; 1-)Halk Sağlığı Açısından Yapılan Değerlendirmede; literatür incelendiğinde bazı araştırmaların transgenik DNA'nın memelilerin barsaklarında sindirileceğini gösterirken son zamanlarda yapılan bazı araştırmaların, besinler yoluyla alınan transgenik DNA'ların sindirim sisteminde sindirilmediğini ve hücrelere kadar taşınabileceğini gösterdiği, (Goodman 2005), İtalya'da 2006 yılında yapılan bir araştırmada marketlerden elde edilen süt örneklerinde genetiği değiştirilmiş (GD) yemlere ait DNA'ya rastlanıldığının bildirildiği, (Argoda ve ark., 2006), yine aynı çalışmada, pastörizasyon işleminin transgenik DNA'nın yıkımına da sebep olmadığına rapor edildiği, GD ürünlerin üretiminde son yıllarda hızlı bir artış olduğu, dünyada 1996 yılında 1.7 milyon hektar olan ekim alanının 2009 yılında 80 kat artarak 134 milyon hektara ulaştığı, (Cilve,2009), bu artıştan GD mısırın da payını aldığı, GD ürünlerdeki bu artışın, kullanılan herbisit miktarını da paralel bir şekilde artırdığı, dolayısıyla da bitkilerde kalıntı olarak bulunacak bu herbisitlerin pat geni taşıyan transgenik soya ve mısırla beslenen hayvanların et ve ürünlerinde kalıntı yaptığının bilindiği, (EFSA 2009), transgenik bitkilerin farklı memeli hayvanlarda akut ve kronik semptomlarının ortaya çıkması için toksikolojik testlerinin de uzun süreli yapılmasının (2 yıl) ayrı bir önem arz ettiği, sıçanlarda yapılan 90 günlük bir çalışmada 3 GD mısır çeşidinde (NK603, MON810 ve MON 863) sağlık risklerine sebep olacak kadar pestisitlerin bulunduğu bildirildiği, (De Vendomois ve ark. 2009), bazı yemlerde 400 ppm kalıntıya izin verildiği (Gasnier ve ark.2009), insan hücre hatlarında yapılan çalışmada glifosinat herbisitinin hücrelerde toksik etki gösterdiğinin bildirildiği (Gasnier ve ark. 2009), aynı çalışmada, 5 ppm glifosinat konsantrasyonunun hücrelerde DNA'ya zarar verdiğinin bildirildiği, Kanada'da 2011 yılında yapılan bir çalışmada hamile olmayan kadınların serumlarında glifosinata rastlanıldığının bildirildiği (Aris ve Leblanc, 2011), yapılan bu çalışmanın, herbisit kullanımının ne derece önemli ve yaygın olduğunu ve halk sağlığı açısından risk olabileceğini gösterdiği, transgenik bitkilerle yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde bu bitkilerin tüketilmesinin insan sağlığına olumsuz etkilerinin olabileceğini gösteren bulgulara rastlanıldığı, özellikle transgenik DNA'nın memeli barsaklarında sindirilmeyip hücrelere kadar değişime uğramadan ulaşmasının ve GD ürünlerin üretiminde kullanılan glifosinat türevi herbisitlerin insan vücudunda tespit edilmesinin GD gıdalar ve yem maddeleri konusunda yeni bir tartışmayı yaratacağı, bu bulguların teyit edilmesi ve GD bitkilerle ilgili şüpheleri ortadan kaldırmak için GDO ürünlerin halk sağlığı ve çevreye verebilecek olası olumsuz etkilerinin ülkemizde yapılacak bilimsel çalışmalarla belirlenmesi, ayrıca özellikle GD bitkilerin üretilmesiyle ilgili olan glifosinat herbisitlerinin kullanımının da mercek altına alınarak gıdalarda ve yem maddelerinde bulunan bu herbisitlerin seviyelerinin belirlenmesi gerektiği, yapılan anketlerin, tüketicinin satın alacağı ürünün GD ürünü olup olmadığını bilmek istediğini gösterdiği, (Kaynar,2009) bu nedenle tüketicinin tercih yapabilmesi için GD ürün etiketi taşımasının yasal düzenlemelerle sağlanmasının gerektiği, 2-)Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Yönünden; ülkemizde mısırın üretimi ve tüketimi arasındaki farkın, yani yeterlilik

oranlarının yıllar itibarıyla incelendiğinde destekleme politikaları, gümrük vergisi oranı, mazot ücreti ve diğer ekonomik olgulara göre farklılık gösterdiği, 2001 ila 2004 yılları arasında ülkemiz mısır ihtiyacı, %65 civarında yerli üretimle karşılanmakta iken, bu oranın 2005/2006 döneminde en yüksek seviyeye ulaşarak %93,15 olarak gerçekleştiği, 2009/2010 döneminde ise %79,99 olduğu, dolayısıyla bugün için ihtiyacın tamamının yerli üretimle karşılanamadığı, ancak, mısır üretimini teşvik edecek önlemlerin alınması ve ithalatta uygun koruma önlemlerinin alınmasıyla ithalata gerek kalmadan üretim artırılarak talebin tümüyle yerli üretimle karşılanabileceği, 3-) *Hukuksal Değerlendirme Açısından*; Biyogüvenlik Kanunu'nun çıkarılmasının önemli olduğu, bu düzenlemenin AB mevzuatına uyumlu olduğu, ancak genellikle on yıl süreyle verilen izinlerin beş yıla çekilmesinin ve her izin döneminde risklerin tekrar değerlendirilmesine olanak tanınmasının yararlı olacağı, değerlendirme yapılırken 4077 sayılı Tüketiciyi Koruma Kanunu, Rekabet Kanunu hükümlerinin ve tarafı olduğumuz Uluslararası Sözleşmelerinin hükümlerinin de dikkate alınması gerektiği, yaklaşık 30 yıllık bir teknolojinin sonucu olan GDO içeren ürünlerin insan ve çevre sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin henüz somut olarak ortaya konulamamış ve gözlemlenememiş olmasının bu tür ürünlere "ihtiyatlılık ilkesi" kapsamında ihtiyatla yaklaşımını ve bu konuda alınacak tedbirleri üst sınırdaki tutmayı gerekli kıldığı, Türkiye'de tüketilen mısırın %75'inin hayvan sektöründe yem olarak kullanıldığı, bu yüzden kanatlı hayvan beslenmesinde enerji kaynağı olarak kullanılan mısırın tedarikinde meydana gelecek herhangi bir sıkıntının, sektörde büyük bir ekonomik krize neden olacağına beklendiği, bu açıdan bakıldığında ve teknik analiz kısmında yem olarak kullanımının dolaylı bir şekilde insan ve çevre sağlığı üzerinde olumsuz etkisinin olmadığı dikkate alınır, MON88017XMON810 mısırın hayvan yemi olarak kullanılmasının ülke ekonomisi açısından uygun olduğu, ancak, yerli mısır üreticilerimizin gelirlerinde azalmayı engellemek için ithalatının mutlaka denetim altında olması gerektiği görüşlerine yer verildikten sonra, Raporun Sonuç ve Komite Kararı kısımlarında; önerilerin ve alınması gereken tedbirlerin açıklandığı ve izin başvurusunda bulunulan genetiği değiştirilmiş melez mısır çeşidinin Türkiye'de üretimi yapılan geleneksel mısır çeşidine bulaşmaması için alınması gereken önlemler, denetim ve risk yönetimi ile ilgili önerilere özellikle dikkat çekildiği görülmektedir.

Risk Değerlendirme Komitesinin, uyuşmazlık konusu genetiği değiştirilmiş MON88017XMON810 melez mısır çeşidi ve ürünlerinin insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe zararlı olup olmadığı, belirtilen yönlerden risk taşıyıp taşımadığı konusundaki değerlendirmelerinin, genellikle bu konuda daha önce çeşitli ülkelerde farklı yöntemlerle (laboratuvar çalışması, alan denemeleri, ürün karşılaştırma v.b.) yapılmış bilimsel çalışmaların sonuçlarına ve EFSA'nın 2009 Raporuna dayandırıldığı, dolayısıyla, anılan Komite tarafından bu konuda ayrıca bir deney, test, alan çalışması ya da laboratuvar çalışmasının yapılmadığı görülmektedir.

Anılan Komitenin belirtilen yöntemi izleyerek hazırlamış olduğu Raporun içeriğine bakıldığında ise; söz konusu transgenik (genetiği değiştirilmiş) mısır çeşidinin toksisite, alerjenite, beklenmeyen etkileri, hedef dışı organizmalara etkileri, bitkiden bitkiye gen geçişleri ve bitkiden bakteriye gen geçişleri yönlerinden insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyoçeşitliliğe zararı bulunmadığı; kontrol çeşidine, yani karşılaştırma yapılan genetiği değiştirilmemiş klasik mısır çeşidine göre belirtilen yönlerden önemli bir farklılık göstermediği yönünde bilimsel çalışmaların ve görüşlerin bulunduğu, ancak, bunun aksini ortaya koyan, söz konusu genetiği değiştirilmiş mısır çeşidinin belirtilen yönlerden insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyoçeşitliliğe zararlı olduğunu belirten farklı ülkelerde, farklı yöntemlerle yapılmış ve literatürde yer alan çok sayıda bilimsel çalışmanın ve görüşün de bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca, raporda atıf yapılan bilimsel çalışmalardan söz konusu transgenik mısır çeşidinin belirtilen yönlerden zararlı olmadığına dair görüşlerin ağırlıklı olarak Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA) 2009 Raporuna dayandığı, aksini ortaya koyan bilimsel görüşlerin ise Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İtalya ve Japonya gibi farklı ülkelerde yapılan bilimsel çalışmalara dayandığı görülmektedir. Öte yandan, uyuşmazlık konusu transgenik mısır çeşidinin insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe zararlı olup olmadığı konusunda farklı bilimsel görüşlerin olduğuna, bu nedenle ülkemizde bu konuda bilimsel çalışma yapılarak konunun açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç olduğuna, ancak, söz konusu genetiği değiştirilmiş mısır çeşidinin öncelikle insan, hayvan ve geleneksel mısır çeşidine zararları olabileceğine dair bilimsel çalışmaların bulunduğu gözönüne alınarak bu konuya ihtiyatlılık ilkesi çerçevesinde yaklaşılması gerekliliğine, Sosyo-Ekonomik Komitenin raporunda da dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte, her iki raporda da, dava konusu Kurul kararı ile yem olarak ithalatına ve piyasaya sunulmasına izin verilen genetiği değiştirilmiş mısır çeşidinin, taşıma kullanma veya muhafazası sırasında çeşitli yollarla ülkemizde üretilen geleneksel mısır çeşidine bulaşma olasılığının yüksek olduğuna dikkat çekilerek bu konuda alınması gereken önlemlere özellikle vurgu yapıldığı görülmektedir. Ülkemizdeki mısır üretiminin büyük oranda ülke ihtiyacını karşıladığı ve alınacak teşvik önlemleriyle ithalata gerek duyulmadan ihtiyacın tamamının ülke üretimi ile karşılanabileceği yönündeki tespitler gözönünde bulundurulduğunda, söz konusu transgenik melez mısır çeşidinden bulaşma riskinin oluşturacağı olumsuzluğun ülkemizde üretilen geleneksel mısır çeşidine vereceği zararın ve bu zararın ülke ekonomisine olumsuz yansımalarının göz ardı edilmemesi gerekir.

Belirtilen Komite raporlarında yer verilen değerlendirmeler karşısında, söz konusu genetiği değiştirilmiş mısır çeşidinin hayvan yemi olarak kullanılmasının insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevreye ve biyoçeşitliliğe zararlı olmadığı, dolayısıyla güvenilir olduğu sonucuna ulaşabilmek hukuken olanaklı değildir. Bu durum; insan, hayvan ve bitki sağlığını, çevreyi ve biyoçeşitliliği doğrudan ilgilendiren bu konuda "ihtiyatlılık ilkesi" çerçevesinde hareket edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Zira, Risk Değerlendirme Komitesi'nin ve Sosyo-Ekonomik Komitenin raporlarında, bilimsel çalışmalara ve verilere dayalı olarak söz konusu transgenik mısır çeşidinin insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyoçeşitliliğe kesinlikle zararlı olmadığı, dolayısıyla, bu konuda hiç bir endişenin ya da kuşkunun bulunmadığı yönünde herhangi bir saptama yapılmamıştır. Aksine, bu konudaki farklı bilimsel görüşler ortaya konulmuş ve yine bazı bilimsel çalışma sonuçlarına dayanılarak bu ürünün bazı yönlerden sakıncaları olabileceği (alerjenite, hedef dışı organizmaları etkilemesi, geleneksel ürüne, toprak bakterisine bulaşma riski gibi) belirtilmiş olmasına karşın, bu ürünün hayvan yemi olarak kullanılmasının uygun olduğu yönünde görüş bildirilmiştir. Ancak, komite raporlarının içeriğine göre söz konusu transgenik mısır çeşidinin insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyoçeşitliliğe zararlı olmadığı ve hayvan yemi olarak güvenilir şekilde kullanılabilmesi yönünde bir sonuca varabilmenin olanaksız olması karşısında, raporun içeriği ile sonucu uyumlu bulunmamaktadır. Komitelerin vardığı görüşün aksine, söz konusu raporlarda yer verilen bilimsel çalışma sonuçları ve bilimsel görüşler ağırlıklı olarak, genetiği değiştirilmiş bu melez mısır çeşidinin çeşitli yönlerden özellikle hayvan ve bitki sağlığı ile çevreye ve biyoçeşitliliğe zararlarının olduğu konusunda ciddi endişelerin bulunduğu istikametindedir.

Bu nedenle; genetiği değiştirilmiş MON88017XMON8810 melez mısır çeşidinin hayvan yemi olarak kullanılmasının insan, hayvan ve bitki sağlığına, çevreye ve biyoçeşitliliğe zarar vermeyeceği ve güvenli olduğu Biyogüvenlik Kanunu'nun 2/ü maddesinde öngörülen şekilde bilimsel yöntemlerle somut olarak ortaya konulmadan, söz konusu transgenik mısır çeşidinin hayvan yemi olarak kullanılması

T.C.
DANIŞTAY
İDARİ DAVA DAİRELERİ KURULU
YD İtiraz No : 2013/189

amacıyla ithaline ve piyasaya sunulmasına izin verilmesine ilişkin dava konusu Biyogüvenlik Kurulu kararında, Anayasanın 56. maddesi hükmüne, tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelere, Biyogüvenlik Kanunu hükümlerine, dolayısıyla hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Davanın, dava konusu 29/04/2010 günlü, "GDO ve Hükümlerine Dair Uygulama Talimatı" ile ilgili kısmına gelince; dava konusu Talimat, Biyogüvenlik Kurulu kararı ile ithalatına ve piyasaya sunulmasına izin verilen tüm GDO ve ürünlerine ilişkin olarak Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüklerince yapılacak iş ve işlemleri içermektedir. Dolayısıyla, bu haliyle dava konusu Talimat hükümlerinde hukuka aykırılık görülmemiştir. Ancak, dava konusu Biyogüvenlik Kurulu kararı ile izin verilen MON88017xMON8810 transgenik mısır çeşidinin anılan Talimat eki çizelgede yer alması, dolayısıyla, Talimat'ta yer alan hükümlerin hukuka aykırılığı saptanan bu ürün bakımından da uygulanacak olması karşısında, dava konusu Talimat hükümlerinde bu yönüyle, yani dava konusu genetiği değiştirilmiş mısır çeşidi ve ürünlerine uygulanması bakımından hukuka uygunluk bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle; davacının itirazının kabulüne, Danıştay Onuncu Dairesince verilen itiraza konu kararın kaldırılarak, 2577 sayılı Yasanın 27/2. maddesinde öngörülen koşulların gerçekleşmiş olması nedeniyle, dava konusu Biyogüvenlik Kurulu kararının ve bu Karar ile izin verilen genetiği değiştirilmiş melez mısır çeşidi yönünden dava konusu GDO ve Ürünlere Dair Uygulama Talimat'ının yürütülmesinin durdurulmasına, 26/06/2013 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

Başkan
Sinan
YÖRÜKOĞLU

Üye
Halide Ayfer
ÖZDEMİR

Üye
Namık Kemal
ERGANİ

Üye
Gürsel
MEKİK

Üye
Şaban
IŞIK

Üye
Ali İhsan
ŞAHİN

Üye
İbrahim
ALİUSTA

Üye
Halil
ÇIRAK

Üye
Mustafa
GÖKÇEK
X

Üye
Vahit
BEKTAŞ

Üye
Hasan
GÜZELER
X

Üye
Orhan
BOYRAZ

Üye
Yalçın
EKMEKÇİ
X

Üye
Prof. Dr. Ali Dursun
ULUSOY

Üye
Fatih
CİHANGİR

KARŞI OY

X- Yürütmenin durdurulmasına karar verilebilmesi için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesinde öngörülen koşulların bakılan uyuşmazlıkta gerçekleşmediği anlaşıldığından, yürütmenin durdurulması isteminin reddine ilişkin Daire kararına yapılan itirazın reddi gerektiği oyuyla, karara karşıyız.

Üye
Mustafa
GÖKÇEK

Üye
Hasan
GÜZELER

Üye
Yalçın
EKMEKÇİ

Davacılar ve Yürütmenin Durdurulmasını İsteyenler :

- 1-Ekoloji Kollektifi Derneği
- 2-Tüketici Hakları Derneği
- 3-TMMOB Çevre Mühendisleri Odası
- 4) TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

Vekilleri : Av. Emre Baturay Altınok
Kahraman Kadın Sokak No:18/1
GOP Çankaya-ANKARA

Davalı : Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı/ANKARA
(Biyogüvenlik Kurulu'na İzafeten)

Vekili : Hukuk Müşaviri Aylin Polat - Aynı yerde.

Davanın Özeti : Biyogüvenlik Kurulu'nun, genetiği değiştirilmiş MON88017xMON810 mısır çeşidi ve ürünlerinin hayvan yemlerinde kullanılmasına izin verilmesi yolundaki 21.4.2012 tarih ve 28152 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 16 sayılı kararının ve 29.4.2010 tarih ve 36470 sayılı GDO ve Ürünlerine Dair Uygulama Talimatının tamamının iptali ve yürütülmesinin durdurulması istenilmektedir.

Danıştay Tetkik Hâkimi : Yahya Şahin

Düşüncesi : Yürütmenin durdurulması isteminin reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince; davalı idarenin savunması alındıktan sonra incelenmesine karar verilen yürütmenin durdurulması istemi, savunmanın geldiği görülmekle yeniden incelendi, gereği görüldü :

Davanın durumu ve uyuşmazlığın hukuki niteliğine göre, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesinde öngörülen koşulların bu aşamada gerçekleşmediği anlaşıldığından yürütmenin durdurulması isteminin reddine, bu kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi (7) gün içinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna itiraz edilebileceğinin taraflara duyurulmasına, 23.1.2013 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye	Üye
Mehmet Rıza ÜNLÜÇAY	Tülün ÖZDEMİR	Ali KAZAN	Mustafa ELÇİM	İsmail Hakkı SAYIN